

які хотіли б вкладати кошти в науково-технічну та інноваційну діяльність, забезпечували б преференції для високотехнологічного бізнесу. І тут важлива роль має належати державі, яка:

- формує попит на знання, сприяє розвитку знань, створює інноваційне середовище;
- бере активну участь у фінансуванні освіти;
- сприяє обміну знаннями, інформацією, технологіями шляхом організації конференцій, змагань, конкурентів, участь у міжнародних програмах;
- підтримує інноваційні тенденції в малому і середньому бізнесі.

Іншими словами, освітні послуги, стратегічні умови розвитку всіх рівнів освіти, основа досліджень, інновацій і творчого зростання мають знаходитись у сфері відповідальності держави, яка має забезпечити економічну підтримку освіти. Освітні послуги, зокрема надавані вищими навчальними закладами, мають бути однаково доступні для всіх громадян на основі здібностей кожного.

1. UNCTAD Handbook of STATISTICS. – 2008.
2. Аброськин П. Как бизнес с образованием поспорили // П. Аброськин -УниверСПП 2007. – № 14. – С 1-2.
3. Аброськин П. С чего начинается качество? П. Аброськин. - Универ СІТУ. – 2007. – № 11. – С. 1-2.
4. Балыхин М.Г. Перспективы рынка международных образовательных услуг в цифрах, фактах и аргументах М. Г. Балыхин Высшее образование сегодня. 2009. – № 4. – С. 26.

УДК 502.4(447.8)

Газуда М. В.

ПРИРОДООХОРОНИЙ АСПЕКТ РЕСУРСОКОРИСТУВАННЯ В ЕКОЛОГІЧНІЙ МЕРЕЖІ ТА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОМУ ФОНДІ ГІРСЬКОГО РЕГІОНУ

У статті розглянуто сутність та значення екологічної мережі й природно-заповідного фонду Закарпатської області, територія якої є складовою Карпатської гірської системи. Проаналізовано територіальні особливості екомережі та природно-заповідного фонду, обґрунтовано пріоритети збереження, відтворення та охорони довкілля, а також раціонального природокористування.

Ключові слова: екологічна мережа, природно-заповідний фонд (ПЗФ), Карпатська гірська система, раціональне природокористування.

5. Гуриев С. Наше самое высшее образование/ С. Гуриев: [Электронный ресурс] // Эксперт. -- 2007. -- № 33(574). – Режим доступа: URL <http://www.expert.ru>.

6. Дойль П. Менеджмент: стратегия и тактика П. Дойль. М.: АСТ, 2002. –481с.

7. Звонников В. И. Качество образования, или кое-что новое о в рыночной проблеме В. И. Звонников Высшее образование сегодня. 2009. – № 8. – С 30-68.

8. Иванищева Т. Формирование предпринимательского потенциала через систему бизнес-образование Т. Иванищева/ Человек и труд. – 2007. – № 1. – С. 50-52.

8. Крутиков В. Формирование предпринимательства; под общ. ред. В. Крутикова. – М.: Ноосфера, 2008. С. 286.

9. Кузнецов А. В. Новая экономика и новая экономическая парадигма/ А. В. Кузнецов Экономическая наука современной России. – 2002. – № 2. – С. 8.

10. Менеджмент, маркетинг и экономика образования: учеб.пособие; под ред. А. П. Егоршина, Н. Д. Никандрова. [2-е изд., перераб.]. Новгород, 2004 526 с.

11. Савельев Б. А. Оценки уровня обученности студентов в целях аттестации образовательного учреждения профессионального образования Б. А. Савельев, А. С. Масленников. – М.: Лотос, 2003. – 241 с.

12. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2008 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України): [стат.зб.]. – К.: Дежкомстат, 2008. - С 52.

13. Статистичний щорічник України за 2008 рік: [стат. зб.]. – К.: Державне підприємство «Інформаційно-аналітичне агентство», 2009. – 566 с.

The value of educational services opens up in socio-economic development of country, grounded strategic directions of their development taking into account the requirements of new paradigm of economy, in particular, economies of knowledges.

І. Вступ. Будь-яку господарську діяльність, існування людини взагалі можна розглядати як процес ресурсокористування для задоволення особистих та суспільних потреб. У такому значенні, на нашу думку, ресурсокористування збігається із процесом суспільного виробництва та споживання. Синонімом цього терміну є також „природокористування”, що в суто науковому значенні застосовується для оцінки раціонального використання природного середовища, його охорони та відновлення, а також освоєння деградованих ландшафтів і відтворення природних комплексів.

У зв'язку із цим О. Маринович визначив природокористування як сферу виробничої та наукової діяльності, спрямовану на комплексне вивчення, освоєння, використання, відновлення й охорону природного середовища та природних ресурсів із метою розвитку продуктивних сил, забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини [5, с. 32]. Таке визначення, як вважають окремі науковці [3, с. 209], з одного боку, є академічним, а з іншого окреслює завдання природоохоронної діяльності. В реальному житті людина, суспільство загалом, у процесі ресурсокористування орієнтуються перш за все на досягнення максимального економічного результату. Поки що масової екологізації свідомості не відбулося, тому на практиці природокористування а відповідно й ресурсокористування та природоохоронна діяльність, ідуть паралельними курсами.

Науково-теоретичним, прагматичним аспектам раціонального природокористування, особливостям відтворення й збереження екологічної мережі та природно-заповідного фонду присвячені наукові дослідження та публікації вітчизняних науковців. Серед них – С. А. Генсірук, Л. С. Гринів, В. С. Кравців, В. П. Мікловда, А. В. Толстоухов, О. І. Фурдичко, М. А. Хвесик, М. І. Хилько, Д. І. Шеленко, І. Г. Яремчук та ін. Однак подальшого дослідження потребують проблеми збереження та охорони територій екологічної мережі й природно-заповідного фонду, передусім державного значення, в контексті природокористування.

II. Постановка завдання. Дослідження має на меті розгляд окремих аспектів природоохоронної діяльності у сфері ресурсокористування на територіях екологічної мережі та природно-заповідного фонду Закарпатської області, яка входить до складу гірської системи Карпат.

Певний інтерес для створення екомережі становлять сільськогосподарські, в т. ч. орні землі, які є частиною середовища існування диких рослин і тварин; а також еродовані та інші деградовані землі, які із часом можуть відновити свої природні якості за рахунок заліснення, залуження тощо. При цьому для Закарпаття важливе значення має формування екологічної мережі Карпатської гірської системи в контексті прикордонного співробітництва, оскільки територія регіону межує із країнами-членами Євросоюзу, а тому існує необхідність формування екологічної мережі із цими країнами.

В Українських Карпатах структурні елементи екомережі охоплюють значні території природно-заповідного фонду, водоохоронні зони, землі лісового фонду, а також землі оздоровчого та рекреаційного призначення, пасовища, сіножаті та інші земельні ділянки. Закарпатська область має переваги у наявності площ земель природно-заповідного фонду (45,7 % загальної площі природно-заповідного фонду Українських Карпат).

Методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання процесів і явищ у їх взаємозв'язку й розвитку при виявленні взаємозалежностей у сфері раціонального природокористування, охорони й збереження екосистем та природно-заповідного фонду; економіко-статистичний та метод порівняльних оцінок у розрахунках частки земель екологічної мережі й природно-заповідного фонду в загальній площі земель регіону.

III. Результати. Природокористування як діяльність розглядають в плані визначення мети, вибору її засобів і отримання результатів. Природоохоронний аспект природокористування полягає в дотриманні еколого-економічних засад відтворення відновлювальних ресурсів при їх невиснажливому використанні в екологічній мережі та раціональному ресурсокористуванні в зонах природно-заповідного фонду, за винятком заповідної зони, де будь-яке господарювання принципово виключене, а також із метою задоволення матеріальних потреб.

Раціональне природокористування передбачає комплекс науково-технічних, соціально-економічних, освітніх, культурно-виховних і політико-правових заходів, у зв'язку з необхідністю задоволення людських потреб, дбайливого ставлення до природних багатств [2, с. 84]. Існує також думка, що природокористування (ресурсокористування) це: 1) використання природних ресурсів, яке складається з усіх форм експлуатації природно-ресурсного потенціалу й засобів його збереження; 2) сукупність продуктивних сил та виробничих відносин, відповідних організаційно-економічних форм і установ, які пов'язані з первинним привласненням, використанням та відтворенням людиною об'єктів навколишнього природного середовища для задоволення її потреб; 3) використання природних ресурсів у процесі суспільного виробництва та споживання для задоволення матеріальних і культурних потреб суспільства; 4) комплексна наукова дисципліна, яка досліджує загальні принципи раціонального

(для певного історичного моменту) використання природних ресурсів людським суспільством. При цьому об'єктом природокористування є комплекс взаємовідносин між природними ресурсами та умовами життя суспільства, а також його соціально-економічним розвитком [1, с. 152, 153]. Вищезазначене трактування, зокрема пункт 3 не відображає принципів раціонального ресурсокористування.

Ми погоджуємось з науковим твердженням, що раціональне природокористування – це система діяльності, спрямована на забезпечення економної експлуатації природних ресурсів у процесах суспільного виробництва й споживання та найефективнішого режиму їх відтворення з урахуванням перспективних інтересів розвитку господарства та збереження здоров'я людей. Водночас у природокористуванні доцільно враховувати принцип єдності людського організму й середовища, який констатує подвійну природу взаємозв'язку між ними його постійність, нерозривність (жоден організм не може існувати поза середовищем) і взаємність (середовище впливає на організм, а організм – на середовище) [1, с. 141, 153].

Важливу роль відіграє також принцип лімітуючих факторів, який об'єднує два фундаментальні закони екології – закон мінімуму (Ю. Лібіха) та закон толерантності (В. Шелфорда). Принцип лімітуючих факторів стосується наслідків взаємодії живих організмів з екологічними факторами. Згідно із цим принципом лімітуючими для живих організмів є мінімальні й максимальні значення певного екологічного фактора, або їх комплексу – зона толерантності, тобто діапазон значень, за яких можливе виживання організмів того чи іншого виду [1, с. 142].

Дотримання цих та інші принципів раціонального природокористування сприятиме еколого-економічним засадам формування, відтворення та збереження екологічної мережі та природно-заповідного фонду.

За статистичними даними, площа ПЗФ області (табл. 1) становить 133,5 тис. га (10,5 % загальної площі території та 13,6 % загальної площі екологічної мережі регіону). Водночас, за даними Державного управління охорони навколишнього природного середовища (ДУОНПС) у Закарпатській області площа при-

Таблиця 1

Екологічна мережа та державний природно-заповідний фонд (ПЗФ) Закарпатської області*

Назва угідь	Загальна площа території регіону		У тому числі екологічна мережа		З неї землі природно-заповідного фонду		Уточнені (досліджені) дані щодо земель ПЗФ**	
	тис. га	частка від загальної площі, %	тис. га	частка від загальної площі, %	тис. га	частка від загальної площі, %	тис. га	частка від загальної площі, %
Усього земель (територія)	1275,2	100,0	983,9	100,0	133,5	100,0	147,5	100,0
в тому числі сіножаті	94,8	7,4	94,8	9,6	0,8	0,6	0,8	0,6
пасовища	130,6	10,2	130,6	13,3	3,6	2,7	3,6	2,5
Ліси та інші лісо-вкриті площі, усього	724,4	56,8	724,4	73,6	128,5	96,3	128,5	87,2
радіоактивно забруднені землі, що не використовуються в господарстві	-	-	-	-	-	-	-	-
відкриті заболочені землі	0,8	0,1	0,8	0,1	-	-	-	-
відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	15,0	1,2	15,0	1,2	-	-	-	-
землі під водою	18,3	1,4	18,3	1,4	-	-	-	-
Інші землі (рілля, забудовані землі, заказники ПЗФ та ін.)	-	-	-	-	0,6	0,4	14,3	9,7

* Розраховано за джерелом: [4, с. 520].

** За даними Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Закарпатській області.

родно-заповідного фонду становить 147,5 тис. га, тобто розбіжність від даних статистики становить 14,0 тис. га. Така розбіжність щодо площі ПЗФ зумовлена тим, що статистика наводить дані тільки за трьома об'єктами ПЗФ, а саме: Карпатським біосферним заповідником та Ужанським і Синевірським національними природними парками, площа яких становить 133,5 тис. га. Головне управління статистики в Закарпатській області не враховує дані про 33 об'єкти заказників загальнодержавного значення, площа яких становить 14,3 тис. га. Серед заказників значну площу займають 4 об'єкти загальнозоологічних заказників, площа яких – 6,8 тис. га; ботанічні – 3,1 тис. га; лісові – 1,9 тис. га; ландшафтні – 1,5 тис. га та ін.

Закарпатська область характеризується й широкою екологічною мережею, площа якої – 983,9 тис. га, що становить 77,1 % загальної площі території регіону. При цьому за розмірами екологічної мережі та природно-заповідного фонду вона вирізняється на фоні більшості регіонів України. В екологічну мережу входять усі площі сіножатей, пасовищ, лісів та інших лісовкритих території регіону. Однак, маючи розгалужену екологічну мережу, область водночас обмежена в орних землях, якими найменш забезпечена серед усіх регіонів України.

Для екологічної мережі, особливо для природно-заповідного фонду (за винятком заповідної зони, де взагалі заборонена господарська діяльність) обов'язкове дотримання засад та принципів раціонального природокористування, оскільки тут пріоритетне значення має охорона природи.

IV. Висновки. Значна територія Закарпатської області входить до складу гірської системи

Карпат. Велику питому вагу в загальній площі області має екологічна мережа (частка якої становить 77,1 %), у тому числі природно-заповідний фонд (11,6 % території області та 15,0 % площі екологічної мережі).

Значна площа екологічної мережі та ПЗФ зумовлює необхідність дотримання засад та принципів раціонального природокористування, в системі якого пріоритетна роль належить природоохоронній діяльності. Враховуючи вигідне гео економічне розташування регіону в межах прикордонного співробітництва із чотирма суміжними країнами-членами Євросоюзу, доцільно через екологічні коридори об'єднати екомережу України із сусідніми державами, території яких входять до Карпатської гірської системи.

1. Екологічна енциклопедія : У 3 т. Т. 3: О-Я. – К. : ТОВ „Центр екологічної освіти та інформації”, 2008. – 472 с.

2. Економічна енциклопедія. Т. 3. – К. : Академія, 2002. – 952 с.

3. Павлов О. І. Сільські території України : історична трансформація парадигми управління / О.І. Павлов. – Одеса : Астропринт, 2006. – 360 с.

4. Статистичний щорічник Закарпаття за 2009. – Ужгород: Головне управління статистики у Закарпатській області, 2010. – 543 с.

5. Україна : основні тенденції взаємодії суспільства і природи у ХХ ст. (географічний аспект) / За ред. Л. Г. Руденка. – К. : Академперіодика, 2005. – 320 с.

The article reviews the nature and value of ecological network and protected areas of the Transcarpathian region, all of whose territory is part of the Carpathian mountain range. Detailed analysis of ecological networks and territorial characteristics protected areas, grounded priorities conservation, restoration and environmental protection and rational nature.

УДК 334.02

Цигилик І. І., Морицян В. Ф.

ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ І ВПЛИВ ЛЮДСЬКОГО ФАКТОРУ НА РЕЗУЛЬТАТИ РОЗРОБКИ ВИРОБНИЧОЇ ПРОГРАМИ

У статті розглядаються проблеми сутності планування виробничої програми в системі контролінгу і впливу людського фактору на результати розробки виробничої програми.

Ключові слова: виробнича програма, конт-

ролінг, система контролінгу, планування на підприємстві, виробнича програма

І. Вступ. Виробнича програма – це сукупний документ, що характеризує завдання колективу по виробництву продукції, наданні послуг